Montserrat, Leonardo i Sant Jeroni

Autor:
Data de publicació: 17-10-2014

L'anècdota de Sant Jeroni seria irrellevant si no hi hagués cap punt de contacte amb el propòsit que justifiqui aquesta secció: l'estudi de la vida i l'obra de Leonardo. Devia conèixer la Roca Foradada, perquè no en va, al voltant de 1481, en el seu Sant Jeroni va pintar dues roques característiques situades just al costat d'ella (una d'elles és l'anomenada Cadireta). També va convertir Crist (a l'Últim Sopar) en un triangle perfecte, com si d'alguna manera el simbolisme d'aquesta figura geomètrica tingués un significat ocult que donaria sentit a aquest fresc milanès.

Creat el Divendres, 17 Octubre 2014 18:44 | per José Luis Espejo |

L'anècdota de Sant Jeroni seria irrellevant si no hi hagués cap punt de contacte amb el propòsit que justifiqui aquesta secció: l'estudi de la vida i l'obra de Leonardo. Devia conèixer la Roca Foradada, perquè no en va, al voltant de 1481, en el seu Sant Jeroni va pintar dues roques característiques situades just al costat d'ella (una d'elles és l'anomenada Cadireta). També va convertir Crist (a l'Últim Sopar) en un triangle perfecte, com si d'alguna manera el simbolisme d'aquesta figura geomètrica tingués un significat ocult que donaria sentit a aquest fresc milanès.

Una tarda d'estiu de l'any 2009, en què era a casa d'un amic anglès (resident a Canterbury), em vaig sorprendre pel fet no trobar cap informació, a Google, sobre la Roca Foradada de Montserrat. Quan ho intentava, la pàgina es posava en blanc i es bloquejava (de fet, vam haver de reiniciar l'ordinador). Em va semblar un detall certament curiós. Per ventura algun poder a l'ombra pretén impedir que es conegui, fora de Catalunya, els secrets de l'enigmàtica muntanya de Montserrat?

El vaig descartar per inversemblant, però repassant fa escassos dies (al començament d'octubre de l'any 2014) la còpia dels arxius de el monestir de Montserrat, custodiada per la Real Biblioteca del Palau Reial de Madrid (II-2519 i II-2520, que aquella ha tingut a bé enviar-me), he trobat una cosa que m'ha cridat poderosament l'atenció.

Dues pàgines del manuscrit II-2519 de la Biblioteca Reial del Palau Reial de Madrid, on apareix la qüestió del pas del sol pel buit de la Roca Foradada.

Un canonge d'Igualada anomenat Joaquín de Gálvez escriu a Francisco de Zamora, en l'estiu de 1789, que porta temps investigant el pas de el sol, en unes dates determinades, pel forat de l'anomenada Roca Foradada de Montserrat. Aquest buit, un triangle perfectament regular, ha intrigat no poc als amants del misteriós. En primer lloc, per la seva forma, que sembla obra de l'ésser humà, com si hagués estat tallada a propòsit (malgrat les seves dimensions colossals). Certament això últim sembla poc probable; però si a la coincidència geomètrica (la seva forma de triangle) se li afegeix el detall de el pas de el Sol pel centre, què tenim? Sens dubte, el símbol arquetípic de Delta Lluminós, un emblema tant cristià com maçònic, que podem trobar en nombroses esglésies, i per descomptat, també en totes les lògies.

A l'esquerra, Delta lluminós en una capella catòlica. A la dreta, delta lluminós en una cabana maçònica.

Aquest és el text en qüestió:
"Conseqüent amb el que Vostè em té encarregat en carta de 18 de Juliol anterior, que en els dies 26 d'abril i 17 d'Agost de cada any als deu minuts si fa no fa d'haver sortit el sol, passa aquest per la Roca Foradada de Montserrat; i entrant seus raios pel forat d'ella toquen a la casa de Joan Aguilera, que és un mans situat en el camí d'Odena, i no es veu cap part de el sol sinó el que entra per [] forat, i s'il·lumina tot el frontispici a la part d'Orient, i la seva durada consisteix en alguna cosa més d'un minut. El mateix en substància m'han informat acahece al Porxo que té la Zelda Prioral en els Agustins d'aquesta vila, tot i que no m'han assegurat si positivament succeeix en aquests dies, però s'estarà a la mira per al dia 17 de l'corrent ".
Signat, a Igualada, per Joachin de Gálvez. En una altra carta afirma:
"Em acahezió el 17 del corrent el fenomen conegut en el Porxo de la cel·la Prioral dels Agustins d'aquesta vila, i segons la [] o curs que hazia la penya Foradada [] a poca estona a la sortida de Sol en [] dia , és versemblant que es verifica [] però [] no s'ha pogut observar si el Sol passar perpendicularment per la [] del forat desta penya ".

I continua:

"Dia 24 juny. A la plaça de Higuala [dóna] al dia, dóna [] línia de Sol, quedant, tots els costats, sense cap llamp, passant els raigs que donen a la plaça per un forat de les altes penyes de Montserrat ".

Signatura: Joachin de Gálvez Santillana.

En definitiva, no només entre els estudiosos del que és estrany Montserrat és considerada com una muntanya certament "misteriosa". Per aquest motiu es digui "santa", "màgica" o "sagrada". Els mateixos monjos, religiosos o seglars (com Francisco de Zamora) de l'entorn de Montserrat es prenen seriosament alguns dels seus secrets. ¿Per aquest motiu els ocultin als ulls de Google, fins al punt de convertir la recerca de la Roca Foradada fora d'Espanya -cinc anys enrere- en poc menys que un objectiu impossible?

Aquesta anècdota seria irrellevant si no hi hagués un punt de contacte amb el propòsit que justifica aquesta secció: l'estudi de la vida i l'obra de Leonardo. Aquest va haver de conèixer la Roca Foradada, perquè no en va, cap a l'any 1481, si Sant Jeroni va pintar dues roques característiques situades just a la banda (una d'elles és l'anomenada "Cadireta"). Així mateix, va convertir a Crist (en l'Últim Sopar) en un triangle perfecte, com si d'alguna manera el simbolisme d'aquesta figura geomètrica tingués un significat ocult que dotés de sentit a aquest fresc milanès.

La Roca Foradada de Montserrat. A, detall d'això. B, comparació d'un detall del Sant Jeroni de Leonardo amb la Cadireta de Montserrat. La Cadireta es troba al costat de la Roca Foradada, que Leonardo ha d'haver conegut.

Leonardo representa Crist en l'Últim Sopar com un triangle perfecte.

Montserrat a la Gioconda
Fa temps que he cobert la curiosa circumstància que la Gioconda, que des del meu punt de vista ofereix la perspectiva d'una talaia situada als voltants de Martorell, té un detall (el pont) que està fora de context.

El paisatge de la Gioconda, des del meu punt de vista, és observable des d'una torre de guaita situada just a sobre de Martorell.

El pont de la Gioconda no és típic d'aquest poble de l'anomenat congost del Llobregat, on s'uneixen els canals d'aquest riu i l'Anoia. El pont de Martorell és d'estil gòtic (amb un arc central en forma d'arc punxegut), i no és res com el de Monistrol de Montserrat, amb tres arcs mig apuntats, que apareix a la Gioconda.

El Pont de la gioconda és el de Monistrol de Montserrat.

Va ser el meu bon amic Francesc Manzanera qui em va fer veure un altre detall que uneix Montserrat amb la Gioconda. Aquests són els tres cims montserratins, de mida petita, a l'inici del camí a l'esquerra de la pintura.

Els tres cims montserratins amagats a la Gioconda, a l'inici del camí a l'esquerra.

Els tres cims són l'emblema de Montserrat des de l'antiguitat. A dalt, els tres cims de la Mare de Déu de les Roques de Leonardo.

Tant els tres cims com el pont de Monistrol de Montserrat (ja vell en temps de Leonardo, ja que les obres es van realitzar en la primera meitat de segle XIV) són dos detalls que enllacen aquest paisatge de Martorell (un observatori de la muntanya, que com hem vist dalt té caràcter "sagrat") amb la mola rocosa de Montserrat.

És curiós que el lloc on s'assenta la talaia amb la panoràmica de Montserrat, no lluny de Martorell, s'anomena "Costa de la Dama". Quina Dama? És la Mare de Déu de Montserrat? Una Dama en particular? Serà per això que Leonardo va posar com a figurant una dona profana que, però, té tot el caràcter d'una deessa de la Fertilitat, o d'una Verge negra? Serà per això que porta un tènue vel al cap?

Unes esquerdes molt reveladores

Voldria destacar així mateix una nova troballa pel que fa a l'estudi de l'Sant Jeroni. Enmig d'una cavitat, com és ben sabut, apareix un santuari que -encara que amb una estètica renaixentista, semblant a la façana de Santa Maria Novella, a Florència- està situat a l'enclavament on es troba el monestir de Montserrat.

Notin-se les esquerdes que l'envolten. Són idèntiques a les que es poden veure des de l'anomenat Pla de les Tarántules, en el precís lloc on arriba el cremallera de Sant Joan (allà s'ubica el Centre d'Interpretació de la Muntanya de Montserrat). En una fotografia dels anys cinquanta, que he rescatat d'un llibre vell, aquestes esquerdes són encara més ostensibles.

El temple situat en una cavitat del Sant Jeroni de Leonardo representa les roques de l'entorn del monestir de Montserrat. Tingueu en compte la foto antiga a la dreta, i compareu-la amb el detall de la pintura (a l'esquerra).